

KDV'de İngiliz modelinde %0 KDV oranı ve istisna kapsamındaki işlemler ile Türkiye'deki KDV modelinin karşılaştırılması

Cemre Arslan

KDV'de İngiliz modeli incelendiğinde, istisna kapsamındaki işlemlerin çok çeşitli olmamakla birlikte belirli bazı alanlarda yoğunlaştığı; diğer taraftan, gündelik yaşama yönelik çeşitli işlemlerin ise % 0 oranında KDV'ye tabi olduğu görülmektedir.

Bilindiği üzere bizdeki KDV modelinde % 0 KDV oranı bulunmamakla birlikte, çeşitli birçok teslim ve hizmet için KDV istisnası getirilmiştir. Bunlardan başlıcaları; ihracat istisnası, diplomatik istisnalar, transit taşımacılık istisnası ve ithalat istisnası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yer verilen istisnaların yanı sıra, gündelik hayatı etkileyen ve sosyal ve kültürel amaçlar taşıyan çeşitli istisnalar da mevcuttur. Bunlardan bir kısmına aşağıda yer verilmiştir:

- Çeşitli kamu kurumları, üniversiteler ve vergi muafiyeti tanınan vakıfların bilim ve sanat aktivitelerini yaymak amacıyla yaptıkları teslim ve hizmetler,
- Yukarıda sayılan kurumlarca ifa edilen kültür ve eğitim faaliyetlerine ilişkin teslim ve hizmetler,
- Kamu kurumlarının engelli bakımevleri, huzurevleri ve yetimhaneler gibi organları işletmek suretiyle ifa ettikleri teslim ve hizmetler,
- Bazı eğitim hizmetleri,
- Engellilerin eğitimleri ve günlük yaşamları için özel olarak üretilmiş her türlü araç-gereç ve özel bilgisayar programları,
- Bankacılık hizmetleri.

Diğer taraftan, KDV'de İngiliz modelinde % 0 oranında KDV'ye tabi ya da istisna kapsamında olan başlıca işlemlere ve bu işlemler için bizdeki KDV uygulamalarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir:

Mal ve hizmet	İngiltere'de KDV oranı	Türkiye'de KDV oranı
Gıda, içecek, hayvan, hayvan yemleri, bitki ve tohumlar		
Gıda ve içecekler	%0: İnsan tüketimi için kullanılan gıda ve içecekler genellikle %0 KDV'ye tabi olmakla beraber; yemek servisi, alkollü içecekler, şekerleme, cips, tuzlu aperatifler, spor içeceği, dondurma, meşrubat, maden suyu gibi gıda ve içecekler genel oranda (%20) KDV'ye tabi bulunmaktadır.	%8: İnsan tüketimine mahsus gıda ürünleri genel olarak %8 KDV'ye tabi olmakla birlikte; bitki, baklagil ve tohumlar gibi bazı gıda ürünleri %1 KDV'ye tabi bulunmaktadır.

Yemek hizmetleri ve paket yemekler	%0 (Restoranlarda sunulan hizmetler KDV'ye tabidir.)	a) %8: İnsan tüketimine mahsus gıda ürünleri genel olarak %8 KDV'ye tabidir. b) %18: Belirli kriterlere sahip restoran ve tesislerde sunulan yemekler %18 KDV'ye tabidir.
Hayvanlar	%0	a) %1: Küçük ve büyükbaş hayvanlar b) %8: Balık, kümes ve av hayvanları ile benzeri diğer hayvanlar
Hayvan yemleri	%0	İstisna
Bitki ve bitki tohumları	%0	a) %1: Çeşitli kuruyemiş, tohum ve tahıllar b) %8: Süt ve süt ürünleri, çay, kahve, baharat, hububat, bitkisel yağlar, sebze, meyve ve bitkiler
Spor, eğlence, kültür		
Spor aktiviteleri	İstisna	%18
Bahis ve şans oyunları	İstisna	%18
Piyango biletleri	İstisna	%18
Sağlık, eğitim, refah ve yardım kuruluşları		
Yardım amaçlı düzenlenen bağış toplama etkinlikleri	İstisna	%18
Cenaze hizmetleri	İstisna	%1
Engelliler için geliştirilen aygıtlar	%0	İstisna
Hastane, darülaceze, bakımevi gibi resmi kuruluşlar tarafından verilen bakım ve sağlık hizmetleri	İstisna	İstisna
Ruhsatlı eczacılar tarafından reçete karşılığı verilen ilaçlar	%0	%8
Ruhsatlı hekim, diş hekimi, optisyen, eczacılar tarafından sağlanan sağlık hizmetleri	İstisna	%8
Okul, yüksekokul ve üniversite gibi yetkili öğretim kuruluşları tarafından verilen eğitim, mesleki eğitim ve bununla bağlantılı hizmetler	İstisna	%8
Kamu hizmetleri, enerji ve enerji tasarrufu, ısınma		
Kanalizasyon hizmetleri	%0	Belediyeler tarafından verilen atık su hizmetleri için KDV oranı %8'dir.
Konutlara sağlanan su	%0	%8
Bina-inşaat, arazi ve mülk		
Engelli insanların kendi evinde kullanılmak üzere banyo ve lavabo kurulumu, rampa inşası	%0	Engellilerin eğitimleri, meslekleri, günlük yaşamları için özel olarak üretilmiş her türlü araç-gereç ve özel

ve kapı ve geçitlerin genişletilmesi		bilgisayar programları KDV'den istisnadır. Bu kapsama girmeyen teslimlerin KDV oranı ayrıca incelenmelidir.
Yeni konut inşası ve ilk mülkiyet hakkı veya uzun süreli kiralaması veya bu yolla satışı	%0	İstisna ¹ - %1 ² - %8 ³ - %18 ⁴
Ulaştırma, navlun, seyahat ve araçlar		
10'dan az yolcu taşımayan araç, vapur ve uçak seferleri	%0	%18
Gemi-uçak bakım ve onarımı	%0	Faaliyetleri kısmen veya tamamen deniz, hava ve demiryolu taşıma araçlarının, yüzer tesis ve araçların kiralanması veya çeşitli şekillerde işletilmesi olan mükelleflere bu amaçla verilen bakım ve onarım hizmetleri KDV'den istisnadır.
Baskı, posta, yayımlar - kitap, dergi, gazete		
Kitaplar	%0	%8
Çocuklar için boyama ve resim kitapları	%0	%8
Dergiler	%0	%1
Gazeteler	%0	%1
Basılmış veya kopya müzik	%0	%18
Giyim ve ayakkabı, koruyucu ve güvenlik ekipmanları		
Bebek giysileri	%0	%8
Çocuk giysileri ve ayakkabıları	%0	%8
Bisiklet kaskı - CE işaretli	%0	%18

¹ Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşları, yabancı uyruklu gerçek kişiler ve Türkiye'de kazanç elde etmeyen kurumlara yapılan konut teslimleri (ilgili istisnanın şartları için bkz. KDVK md 13/i) KDV'den istisnadır.

² Net alanı 150 m²'ye kadar konut teslimleri ile belediyeler, il özel idareleri, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ve bunların % 51 veya daha fazla hissesine ya da yönetiminde oy hakkına sahip oldukları işletmeler tarafından konut yapılmak üzere projelendirilmiş arsaların net alanı 150 m²'nin altındaki konutlara isabet eden kısmı %1 KDV'ye tabidir.

³ Net alanı 150 m²'ye kadar konutlardan; arsa birim m² değeri beş yüz Türk Lirası ile bin Türk Lirası arasında olan konut teslimleri (Yapı ruhsatı 1.1.2013 ile 31.12.2016 tarihleri arasında alınan konut inşaatı projeleri ile kamu kurum ve kuruluşları ile bunların iştirakleri tarafından ihalesi 1.1.2013 tarihinden itibaren yapılacak konut inşaatı projelerinde) ile arsa birim m² değeri bin Türk Lirası ile iki bin Türk Lirası arasında olan konut teslimleri (Yapı ruhsatı 1.1.2017 tarihinden sonra alınan konut inşaatı projeleri ile kamu kurum ve kuruluşları ile bunların iştirakleri tarafından ihalesi 1.1.2017 tarihinden itibaren yapılacak konut inşaatı projelerinde) %8 KDV'ye tabidir.

⁴ Net alanı 150 m²'ye kadar konutlardan; arsa birim m² değeri bin Türk Lirası ve üzerinde olan konut teslimleri (Yapı ruhsatı 1.1.2013 ile 31.12.2016 tarihleri arasında alınan konut inşaatı projeleri ile kamu kurum ve kuruluşları ile bunların iştirakleri tarafından ihalesi 1.1.2013 tarihinden itibaren yapılacak konut inşaatı projelerinde) ile arsa birim m² değeri iki bin Türk Lirasının üzerinde olan konut teslimleri (Yapı ruhsatı 1.1.2017 tarihinden sonra alınan konut inşaatı projeleri ile kamu kurum ve kuruluşları ile bunların iştirakleri tarafından ihalesi 1.1.2017 tarihinden itibaren yapılacak konut inşaatı projelerinde) %18 KDV'ye tabidir. (Bu oran 30 Eylül 2017 tarihine kadar %8 olarak uygulanmaktadır.)

Güvenlik kriterlerini sağlayan motosiklet kaskları	%0	%18
Endüstriyel kullanım için koruyucu bot ve kasklar	%0	%18 (Her nevi maddeden mamul ayakkabı ve çizme benzeri eşyalar %8 KDV'ye tabidir. Koruyucu botlar bu kapsamda değerlendirilebilir.)
Finansal Hizmetler ve Yatırımlar ile Sigorta		
Finansal hizmetler	İstisna	İstisna
Kredi tahsisi	İstisna	İstisna
Hisse senedi, tahvil ve bono dâhil menkul kıymetlerin ihracı, devri ve diğer işlemler	İstisna	İstisna
Cari, mevduat ve tasarruf hesaplarının işletilmesi	İstisna	İstisna
Sigorta ve reasürans işlemleri	İstisna	İstisna

Yer verilen tablo incelendiğinde, İngiliz modelinde tüketici üzerinde KDV yükü oluşturmayan gıda, sağlık, ulaşım gibi birçok temel ihtiyacın, bizdeki modelde KDV'ye tabi olduğu görülmektedir. Sözü edilen sektörlerdeki KDV uygulamasının, bizdeki KDV modelinde de İngiliz modeline benzer hale getirilmesinin olası etkilerine aşağıda yer verilmektedir.

Gıda sektörü

Gıda maddeleri, günlük yaşantımızda temel ihtiyaçlarımızdan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Tabloda görülebileceği üzere İngiliz modelinde, gıda maddeleri için uygulanan temel oran %0 olup, gıda harcamaları tüketiciler üzerinde herhangi bir KDV yükü oluşturmamaktadır. Öte yandan, %0 KDV oranı uygulanan gıda maddelerinin birtakım istisnaları olup; şekerleme, cips ve alkollü içecekler gibi ürünlerin teslimi %20 KDV oranına tabi bulunmaktadır.

Bizdeki KDV modelinde de benzer bir uygulamaya geçilmesi, yani gıda maddeleri için %0 KDV oranı uygulanması durumunda, hâlihazırda %1 ve %8 KDV oranına tabi olan gıda ürünleri için tüketici üzerindeki KDV yükünün hafifletilmesi mümkün olabilecektir. Söz konusu uygulamanın sonucu olarak tüketici açısından gıda fiyatlarında düşüş; bu fiyat düşüşün sonucunda satış hacimlerinin artması ile sektörel bazda olumlu yönde bir etki beklenebilecektir.

Sağlık sektörü

Sağlık hizmetleri temel ihtiyaçlardan biri olarak karşımıza çıkmakta; bu hizmetlerin daha ulaşılabilir olması yönünde devlet tarafından adımlar atılmakta ve çeşitli önlemler alınmaktadır.

Nitekim KDV'de İngiliz modelinde de, bu hizmetlerin ulaşılabilir hale getirilmesine paralel bir uygulama bulunduğunu görüyoruz. Zira söz konusu model incelendiğinde, ilaç teslimleri için %0 KDV uygulandığı ve tedavi ile diğer çeşitli sağlık hizmetlerinin KDV'den istisna tutulduğu, bu sayede bu teslim ve hizmetler üzerindeki KDV yükünün minimize edildiği görülmektedir.

Ülkemizde de bu konuda benzer uygulamalar bulunmakla birlikte, ilaç teslimleri ile tedavi ve diğer çeşitli sağlık hizmetleri genel olarak indirimli oranda (%8) KDV'ye tabi bulunmaktadır. İngiliz modelindeki sağlık sektörü ile ilgili uygulamaların ülkemizde de uygulanması halinde, ilaç ve sağlık hizmetleri için tüketici üzerindeki KDV yükü kaldırılmış olacaktır. Böyle bir uygulama, sağlık sektörüne verilen önem ve bu alanında yapılan yatırımlar ve ile de paralel olacaktır.

Ulaşım sektörü

Temel ihtiyaçlardan biri olan ulaşım, İngiliz modelinde % 0 oranında KDV uygulanan hizmetlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda tüketiciler, belirli şartlar dâhilindeki ulaşım hizmetleri için KDV ödememektedirler.

Bizdeki KDV modelinde de ulaşım hizmetleri için uygulanan KDV oranının %0'a indirilmesi ile toplu taşımanın daha cazip hale getirilmesi, özellikle büyük şehirlerde trafik sorunun azaltılması mümkün hale gelebilir.

Yayın sektörü

İngiliz modelini incelediğimizde; kitap, dergi ve gazete gibi yayınlar ile basılmış ve kopya müzik için %0 oranında KDV uygulandığı görülmektedir.

Bizdeki KDV modelinde ise kitap teslimleri için %8; dergi ve gazete gibi yayınlar için %1 KDV uygulanmaktadır. Söz konusu yayınlar için bizdeki modelde uygulanan KDV'nin sıfıra indirilmesi ile tüketici açısından bilgiye erişimin daha kolay hale gelmesi mümkün olabilir.

Diğer taraftan, basılmış ve kopya müzik teslimleri için ülkemizde %18 oranında KDV uygulanmaktayken, İngiliz modelinde bu oran %0 olarak karşımıza çıkmaktadır. Basılmış ve kopya müzik teslimlerinde KDV oranının bizdeki sistemde de %0'a indirilmesi ile hem tüketicinin bu hizmet ve ürünlere erişimi kolaylaştırılabilir; hem de yerli sanatçılar dolaylı olarak desteklenebilir. Ayrıca, müzik sektöründe büyük yer tutan kayıt dışı ekonomi dikkate alındığında, bu sektördeki teslimler üzerindeki KDV yükünün kaldırılması sayesinde kayıt dışılığın azaltılabilmesi de mümkün hale gelebilecektir.

Giyim sektörü

İngiliz modelinde, giyim sektörü kapsamındaki teslimler KDV'ye tabi bulunmakla birlikte, bebek ve çocuk giysileri ile endüstriyel kullanım için koruyucu bot ve kasklar gibi belirli bazı ürünler için KDV oranının %0 olarak uygulandığı gözlemlenmektedir.

Bilindiği üzere, bizdeki vergi sisteminde de çocuklu aileler için hâlihazırda birtakım vergisel teşvikler bulunmaktadır. Ancak çocuklu ailelerin çocukları için yaptıkları harcamalardan biri olan giyim harcamaları, bizdeki KDV modelinde %8 KDV'ye tabi bulunmaktadır. Söz konusu harcamalardaki KDV yükünün sıfıra indirilmesi ile çocuklu ailelerin finansal açıdan daha fazla desteklenmesi mümkün hale gelebilecektir.

Diğer taraftan, iş güvenliğini sağlamak için gerekli olan malzeme ve ekipmanlardaki KDV yükünün sıfıra indirilmesinin, bu malzeme ve ekipmanların ulaşılabilirliğini artırarak iş güvenliği konusunda olumlu bir etki yapması beklenebilecektir.

KDV'nin indirilebilir olmamasının tüketici üzerinde etkileri

İngiliz modeli incelendiğinde, %0 orana tabi işlemler ile indirim hakkı doğuran istisnalar kapsamındaki işlemlere ilişkin olarak satıcı tarafından yüklenilen KDV için indirim ve iade hakkı tanındığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, indirim hakkı doğurmayan bazı istisnaların kapsamına giren işlemler için yüklenilen KDV'nin indirimi ya da iadesi mümkün bulunmamaktadır.

Bizdeki modelde de benzer bir sistem bulunmakta; buna göre, tam istisna kapsamındaki işlemler için satıcı tarafından yüklenilen KDV'nin indirime ve iadesine imkân tanınmakta, ancak kısmi istisna kapsamındaki işlemler için yüklenilen KDV indirime ya da iadeye konu edilememektedir.

Bu açıklamalar doğrultusunda, tüketici üzerindeki KDV yükünün, %0 KDV oranı ya da istisna kapsamına alınacak işlemler için ancak satıcıya indirim veya iade hakkı tanınması durumunda tamamen kaldırılabilmesi söylenebilir. Zira satıcıya, %0 KDV oranı ya da istisna kapsamındaki işlemler için yüklendiği KDV'yi indirime konu etme ya da iade alabilme hakkı tanınmadığı takdirde, satıcı için indirime konu edemediği ya da iade alamadığı bu KDV bir maliyet unsuru olacağından, bu tutar söz konusu işlemlerin fiyatlarına bir ilave olarak yansıtılabilecektir. Diğer bir deyişle, tüketiciye KDV olarak yansımaya tutar, satıcı tarafından fiyatın içine dahil edilmek suretiyle yine tüketiciden tahsil edilebilecektir.

Bu makalede yer alan açıklamalar, yazarının konu hakkındaki kişisel görüşünü yansıtmaktadır. Makaledeki bilgi ve açıklamalardan dolayı EY ve/veya Kuzey YMM ve Bağımsız Denetim A.Ş.'ye sorumluluk iddiasında bulunulamaz. Mevzuatın sık değiştirilen ve farklı anlayışlarla yorumlanabilen yapısı nedeniyle, herhangi bir konuda uygulama yapılmadan önce konunun uzmanlarından profesyonel yardım alınmasını tavsiye ederiz.

